

24 (7977). ♦ 1996 снл олунньу 27 күнэ. Олуторунньук ♦ Сыллата—592 солкуобай.

Сотуруудагы доруубуйа харыстабыллы министрэ П. Яковлев «Фтизиатрия» НПХ-га саллыгы утары охсунар сулуусуа үлэнтэрин кытаа көрүстэ. Саллык ыарымтын эрдэттэн сэрэтэн туораман, диагностика туруоруу, эмтээни уюуна үтүөрдүү болпуруостара, саллык проблемаларыгар научнай чинчийиклэр туруктара, саллык үбүлээни болпуруостара таабыллышлар. Республикара саллыкка эпидемиологическай быһым-майгы салгыа молтөөн илэрэ боллутээнэ.

«1995–1997 он, салхи инфекцитайтангн изилжилэвчлэл хариуаахын»-государственный программа Дорубуа хариуаахын министрелнот олоххо киллэрэр программаларытан бнр сүрүнлэрэ.

Көрсөтүүгө Ил Түмөн Бэрэстэбинтэллэрин палататын
плукада, үөрэхкэ уонна доруобуйа харыстыбылыгар
бастабылланнай комиссиятын председателъ А. Жирков
наттыыны ылла.

CHA.

РЕФОРМА СЫТЫ МУННУКТАРА

Итнэний этнэлэр, бадага-
Бойлонда. Тангарины нтэбэй
үөрэмнэтэх аһан, муударай
кингэ олох энин-эсэлгэ көс-
түүтүгэр түмүүрдэх буюлар-
га ыгыран-үөрэтэн эрэлкэ.

Бүгүнгү да олохтутугар «тулуураах» буолуу көстүүтү дэлэй бөрө. Олох таһыма тинтвары түстөрүн ахсыт да чингээн биэрэр курдуктут. Ыралта барбакка, холобурудуохха. Рыночка кирип бастакы хардытынан дыкыот, коммунальнай хаһаайыс тыба тэрилтэлэрин муниципальнай бас билиитэ ылбытара. Ол аста, пайдаланыыа күннэри олоху-дьаһааһын хааччылар сүрүн сулууста бу эйгэтэ госуадирствонан арааччылар буоллаа дии эркинниит сорох тэрилтэлэр ордук да санаабыттара.

ХАМНАС СУОХ, ТОБО?

Оттон бүгүн тулурдаах динр буоллааха бу тэрэлтэни ааттыаха сен. Омунааһын буолбатах, изиллэннэ ссамай кыаммат араматын кытта күнүтэ баасар дьон бөлөхтөөн оморор кварталларын, атын да уоссай дыңалар ис-тас туруктарыгар, санитарнай ыраабырдымыларыгар быһаччы экинэттири сордохот тэрэлтэнт киһи соннуулоо баалаһымтааах.

—Буорах үрдүгэр олорор курдук санаабын. Нэс-күүс төлөрүбүт Үлэнигэр хам-наастарын ааспыт сымт от ыйыттон ыла кыктэр — дин көрсөр кабинетыгар Улуу Муһаабын депутата, дыа-уот коммуналнай хайа-һыстыаба управлениетин на-чальнига Н. В. Портнягин.

Николэй Васильевич бу дуулуушкы паспыт сым бос ыбыттан үлэниир. 1994 сым-
лаады нэстэрттэн 1995
сылга төлөрүүбүттэр. Ол
эрээрк биир өртүмүн мунци-
пальной бос билингэ киир-
сэр, кыккэс өртүмүн эмиз да
каһаайыстыбаннай ахсаани-
нан үлэниир бу тэрлэтэ про-
изводственной ороскуоттара
ачылабат. Илээрэ сылаады
кэһиттэн төлөрүүбүт тэрлэ-

тэ аны арсмыт сэлмэлдэти бийхыгта көсрүт. Ол нолуоктуун 755 мөл. солк., ол иһигэр хамнаска нэстэрэ 430 мөл. солк. тийбит! Производствениэй - хангайысты-банский ороскуоттарга ордук электроэнергия иктарбыт-тар. Ангардас бу истатыйга-га 90 мөл. солк. бигэрэр нэс-лэктэр. Муниципальнай бис-билии буолалларынан, жил-фондага дотация көрүлэр. Ол да, сүрүнүнэн, санитарнай ырайырадыга. Бу сэлгэ билириин киһилэр ирээттэ-ритэр 469 мөл. солк. бэри-либит. Ити дотация абыраа-бат, бэрэ буоллар, 1,5-2 ыйдаах хамнастарын толубуо-лүх Тастан көмөлөһүһүрэл-лэрэ итиннэ бүтэр.

Ани хагаайнастибаний ахсаанынан үлэһир тэрлэтэ буолалларынан, нолуоктан улахан босхолонуу суох, тэрлэтэлэртэн илһаллары бириэтэ кэрэхтэ талүүлэр. Бу өртүгүн дафаны тыһы илларар чэпчэтэн суох курдук. Дьингэр, бу ааылынан, үлэни характерынан өтөнү окорор сөөлөөх хагаайнастибаний тэрлэтэ буоларын санатмакка. Бир үксүн ошон илин-атах тигилбэтэ, ыктара ра баар суол. Окорор өгөлөрүгэр сыякалары талбытынан үөбэ-аллара тутан баачачылдыыр кыага эмнэ суох, быһыллыбыт расценкаларынан, нормативтарынан иллаллар.

— Гостиница, бааньных
тэрилтэ мооньхулар үлэлэ-
тидэлээр, бэлэргэ ханьны
да дотация керүллубэт,
Бааньныхы 57 мөд. солж,
эрэуньнээн үлэлэтэ тура-
быт, көгдөй нэчөөт. Бу сол
тохсуньхууттан билиэт смя-
нэт сага 12 тьах солж бы-
хылыбыта, ити өссө, нэни-
лэниэз айманыз дини, би-
гэргэмийт смянэттан чөлчө-
тэн туран. Айма улуухулар
ити 15 тьах солж быхылай,
өссө күнүшүтүтэн туугулар,
— дини нэчлэниэс.

Гостиница эмнэ базр буюу
дуохтаах эрх дээшлэн сә-
лайтаран, аата эрх хаалан

үзэлшлэр. Үс үзэлшлэртээх тэрилтэбэ нээжэлээр 1—2 квин, ол да агын барар-кэлэр сир-дэрэ суохтар, хонхутаан аш-шиллар. Манга сынныааач-чаалары буфет, телефон, радио, телевизор курдук илг-лөрүүнэ туһанналар кыахтар-ыттай тахсан олоороллор. Дынгэр, толору хааччыл-дымалаах гоетиница «шари-хан» синаланына, дьону штыра-уугуа туруохтаах этэ буоллаба. Онтулара дохуоту-харчыны оторуохтаабыр, төг-тирүтүн, ночоокко тэбэ оло-лор дылэбэ кубулуйбут. Омон бааныкыктан, гоетиницаттан үлхэрчэ кыллэрэн быстах, күнүсэбэ хайаайыстыбаннай ороскуоттарыгар туттаалара дуона суох. Ол да иһин тэ-рилтэ көрүөхтээх «комму-нальнай» дьээр дыталарга сылтаата арымун барбат. Ити кэпсээн да буолбат, ол-нондоор электропроводкалар эргэрэннэр, сотору-сотору квартиралартан, дыкэлэртэн ыгырыы, «сигнал» кэллэринэ, электропровод, кабель, этэ лампа диэннэр илик ааны-гар суох буолан биэрэллэрэ үүсү.

Үбү-харчины илалээр бир суулара—нанилэм-иэттэн, уолсай дынэ оло-роочулартан квартира ийи төлөбүр. Маныаха 3-2 уонна 1,5 сыл төлөбөтөхтөр баал-лар. Дынни, квартираны атымалаан (приватизация-лаан) ийи дыналата-куолу-та эмээ бу тэрэлтэнн ыго-буллар. Итинник 100-тэки квартира барыт. Маныаха босхо дынэлээбиттэригэр муу саатар тугу эмэ хахсан ыл батахтар. Аял балаһыанһа экин көрүдүбэтэх. Оттон амиларга бириччииһаан 2-лин мол. солк. курдугу төлө-төн ылан хаалалара сии-табыллар эбит. Иккисинэн, чайынай бэс билингэ ылбыт квартиралар төлөбүрдэрэ «коммунальнай» кыһинээбэр үрдүк буолуон собо. Ол эмээ учуоттаммат. Төлө да уолсай сокуон, көпү базрын ийи, бэйэ олохтоох усулуобуйа-тыттан көрөн, үлүүс иһигэр

анал Батцэвэньэ оюуһу-
лар кыахтаах эбээт. Ойнуу
холобур азияага суох. Ой-
ноорор сүүн бэйлэбитэ —
сэрбитэ бэйээрэн элэрдох-
тот.

Нэвчилсэннээр өгөнү олгон дохуоттанар тэрлэтэ атшинктэри, үп-харчи кинэр хангалларын мүлчү тут олотор буоллагдана, хамтан кыдырар? Базинныга, гостиницата номооттон атын ажалбат, квартилата талымат, яттон соробук ити боохону үрдүкөн суран бизэр. Билырийн от мыйтан ыла хамнала суох үлэбиттэр өсөн суббуотуннауктала (атын сүрдэргэ забастовкалар баратурдахтарына) 24 сэрин вестерэныгар сыйлаады мастарын улахан агарын кылэрэн бизэрбиттэр. Улааа-тэхтеринэ эр хаммастаналларын, тэрлэтэ тэрлэтэ буларын өйдөөтхөтөр, Киннэр дла забастовкалымыргы тил көтөү сылдымыттар, ол халлбыт.

БАЛАҢЫННАТТАН ТАҘСАР СУОЛ

Нэстэн орлот, үлэмхтэрийн хамнайн тэлүүр килара суох, монгурууттаабат эрэ икин ярдынн оморор тэрилтэ бу уустук финансовай бала-һыншатын көнөрөр туох-таарий? Эрэллэрэ—бэйэлэ-рингэр: производствонь, өгө-нү оюрууну кэгэтин, са-һыннэринь. Маныхаа-былаан-нар, садалааһыннар суох буолбатахтар. Бастатан, ма-һы соротуоһкалааһыннь, тэ-һиннь улаатыннарар сорук-таахтар. Былырынн оттук маһы киллэринин 86 быры-һанн оморбуттар. Урунку сымларга ортотунан 1000-лын кубометр маһы киллэрэр эбит буоллахтарына, былы-рынн 2299 кубометрга тир-дибиттар. Бу аяа кээмэйэ итиннэ сыйыа улаатымахтаах. Эмнэ дьаалабыай маһы, ш-ломатериды туһаннарын кэһиэхтээх; шилорамл, маста-рыскай биир сүрүү эрэллэрэ. Тахсар бородуусууһын, көөбүл, ханбыл да буолуун

тухада таһаарар соруктаахтар. Холобур, тассаларга, суулаа устуруустан тахсар тобогу (стружиния) туһан наарар өгөнү бийнаймахтаахтар. Маньахи харбамы бытарытар анал тэрил баарын булунарга бағатыһаллар. Кырдык мас тобогун, харбамы 3-4 алпаһынан испит-тохнут агай тэрилтэ. Ыраас тыыр латыран «уматан» да калла. Ону аны туһада туруорарга тобулунарын ээр-дэллэххэ эра сөп. Тэрилтэ анал тутар барытээдэллэх. Иккиннэн, ритуальный сыахтаныахтаахтар. Сырыстун Перюягриттан ыларга кэпсэтиллээхтар. Усүһүнэн, дьоруус автолаправочнай пууну аһары уурталлар. Бу олоххо киирнүх күрдүк эбит.

СОРОХ САНАЛАР...

Тэрлэгт сэлэйзэгчтэй Николэй Васильевич үлэ нь дэлгэн балагча билбэхтэсүнт юмн биймэтэнэн, сорох санаагарын үлэстэр. Олор, биллэн турар, рынокка тэрилтэни хайдах чадлөөх хаалдларга түнүлэнэлээр.

Тэрилтэжэ сарбиллан 105 үлэйт хаалбт, ону таһынаа 34 илһимиланмыт үлэйт-тээх. Хамилс кэлбэгиттэн кэлэлтэ буолан, ордук меха-низатордар өртүлэриттэн уу-райыы баар эбит. Өссө тех-ника олус эргэрибэтэ, сангар-дылылыбата бирэчиннэ буол-бут.

Көстөрүн курдук, үлэни элбэх. Бу дьолу күнүгэ үлэни хааччыны, хамнастаах өҥөрүү, кырдык, судургуга суох. Ол да иһин элбэх үлэ тэрлэтэ производственной-технической бааһын түпсэригэ ымыамлыбыт. Бастатан, бары подразделениеларга техниканы аттаран туруорууга, сорохун кыалларын сагардан биэриниэ балачча үлэсэһистэр. Саҥа автомашиналары булуунууга улуус аһаһатата көмөлөспүт. Тракторнай парк мөлтөх. Иккиһинэн, өрө-муһунга, тутууга улаханнык иксийбиттэр. Досорунук ба-

дээрх тэнгэр турбул котельнайыг 84 мөл. салк. үлэ барьж, сага икки котелу тууорбуттар, насоснайыг ууларьпыттар, будка туппуттар. Бу котельнай дон оло-рор 4-түү квартираллах икки дьэстни, тарайыг сьлыттар, манжа өрөмүөнэ бүтэринэ, урукку хонтура дьэстэ эмнэ холбонухтаах, онно сага сьлах аьылара былаанна-нар. Үейэ эмнэ квартилаллах котельнайдыттар. Ол 12 квартираллах дьэстни, ха-са объектаныг сьлыттар. Чохтору бэйэлэрэ таьныла-лар. Аалара иккиэзаттары-гар 6Х6 кээмьдээх дьэст туппуттар, булуустаах, хо-төөнөөх. Бу эмнэ сьлыг эр-гични дон, үлэсттэр үлэ-шир, оло-рор усудубуйла-ры тэрийнигэ туьуланкаа, Тутуулары барьгээдэтэ би-лигин «Амьчлэ» дотелыг сь-гардымга үлэшир.

—Хамнаа да суох буолаллар, дьон үлэһиллэр. Ол эрэри: маннык быһыыга-майыга салайарга ыарахтаттардах, — биллэр Николай Васильевич — Тэрлэтэ да былырын сэги үлэһи кэлбитим кэинэ миннээри 4,5 ыйлаа-быларын ылбыттара. Аны 6 ый хайаа да суох олорон биэр төгүл эбиллэ ылаары ыммыппыт, комбанта ресурс суох астыран, хас эмэ күн сүһан-сөһөн биэртэрэ. Оҕо эмэ быһиги, салаата, сүрэй-харах аһымылбыппыт. Бу кэли үлөтүрбөсөхү кытта дуогабардастыбыт, бородууктаны мараһымтан толунууна биэртэрэ. Оттон дьон, тэрлэтэ буолан бараараас боһайыаһыада кинирэ-бинт үгүс.

Дээ, итгэлтэй захирахынх олорор бүгүн хүнээд олох-нугун далайхынхыг көрөр тэрилтэбэт. Ханыгын да ийн, атыгтартан уустуж, бая-нынхыгалах. Ол сонхутар, Того днэтэргат, бу хаачы-лар тэрилтэбэт күлүтэр хүн-нээд олохнуг снэрхнээдэ тыхтархаллаа көстөр курдук. Бу үн-харны суодар, ити былазнынхаларынхы, олго-рон талаарынхы, хаачы-фынхы кнэгэтинэргэ өссө да бирнэмэ шадда. Оңуоха днэрн-эмнэ буудбалларыгар тнн-бэлдэр.

С. СМЕРНИКОВА

УНИВЕРСИТЕТ
КҮННЭРЭ

Саха сирин бары улуустарыгар, ол иһигэр бийиэхэ, Саха государственнай университетин бүтэрбэттөр үлэ бары салааларыгар арыллыа

сүүхтэр. Бүтэнгү кэлээнэ ынг ит үдэрх завдэенет-
тысар киирэгэ бэлэминээр,
Саха иччатиг тапталдаах
бөлүгэ буолбут уинверситет
күннэра удууска ытыл-
ларын сэнээрбит, кэтэспит
да-албах: «Айыллаа!» Кул-
тура дынэттигэр ытыддыбыт

көрсүүхүгээ ол да ялши сая-
ланы толору киши мурунни.
СТУ 20-тн тахса препода-
вателлэрэ оскуюланы бү-
тэрээчиллэрэ, төрөппүүтэри
кытта көрсөн көрсөттүлэр.
Университеткки кэллэрэдди-
бит санга специальностарга
кабинеттик зохиотуулар 2200

мнэстгэр сэтгэхүйн элбэх
ичтэт конкурстаан клирэн
үрэнгэр. Төрлүүтгэр анал-
лаах мнэстэлэр тустан-тан,
бир оро 2 факультетко ту-
та туттарсын сөбүн дуу,
сүрбүн дуу тулган, ол а
мнэстэлэстгэр.

Университет ағылшын ор-

дук үчүгөй билимдүү студенттери бөлүмдөй ууу-таларга мектеп сурдуктары туттардылар. Кинилар орто-лоругар Чакыр математик уууутала В. В. Петров, Чу-рапчы орто окуудатыгар нуучча тылын үрөтөр А. П. Федорова, спортнай ин-

«СО» корз.

ИЛИИИ
ЭНЭР

экономической сайдыы
зонатын дьаһалтатын
аналлаах таһаарыыта

тарбыт олохторо өссө эби
марыа туруоҕа биллэр. Ба
ллыһа көрдүһө дьон, сура

тарбыг олохторо, өссө эби
мариш турууда биллэр. Би
лүгнэ көдүөнэ дьон, сүрө
тарбыг асчуулара буолу
оболорбут, снэттарбыг би
ти көдүөнэ күрдүк сүктү
күрүлгүтэ, мнлкттэрэн со
ру-мугу көрбөттөрүн туһу
гар ууну булуунутта, өт
эргитингэ ырдьабаас сүб
тин, элэр эрчимин түмэ
олохпунун тосту тунсара
быһаарындаах охсунууг
туруунобуун. Хайа муһу
сүт-күрөөн сыппах быһаа
сулуйтаран бүтүөсүт, со
төөрүн харахтыг ууһун, сү
рөхтүг халанын итэлтэ,

Үйгээ устгата үрүүг харахтла
рын өрө хөрдөтөх алаастир
быт күөлдэрин сангалын уу
лаанын дэбигис кыалалба
суол буудуон сөн курдук дэ
айырдала хэтэдэн олорон
бнэрэрбик табыллыбат. Оно
бу хайнсахада, бириэмэн

Итинтүн көстөрүнөн, ийэр
сээс — аатыныы — 143М

КУРААН СЫППАХ
БЫҢАБАР СУЛУЙТАРЫМЫАҒЫН

нйин, ааган-суоттаан үзэ
лээтэрбит, ситыннаагэх бую
дуохнуу дан савынбын.

Билэргэни күнүл 400-мөд
солк. кестүбүккэ ардахтан
патахынт. Бийлелги дыл
кураан өртүгэр хайыска
дан, үлэбинин маратар дин
биллэрбэтингэр тинибэит
Ардахтатын хин дойдуг
улаханын биллэрэни кин
ини туһанылар ными
буолла, онон биллги лага
ни ардахтатынны сүүс би
нынан өйүүр күмүт кэ
лнчэ. Ардахтатын кинэ
бин сүтү-кураан утары оз
сүлүүдэ бийр былаара
оруулаах ныма буолуоба
Саха өртүгэр биллэрим
бистын боруобалааһын ар
дахтатын түмүүн билла
рыма бие үчүнай ардах
татын 74 түгүл барытаа
буолла динбэттэрэ элбэр
эрэннэрэр.

милдартар 120 мм сөнүүллээр тулугар үзэлзэйн сөрүхтээхлэгт. Биймэ кийнмэ алтынныг—тохсуунуу мидарга 36 мм сөнүүллээнхит (нуорма 46 мм), ол зата, илэр олунуу—нам мыйгар 84 мм сөнүүллээнхити наада, ити мидарга нуорма 97 мм. Олон илэр түөрт тайга нуормалаах сөнүү тайгана 47 мм сөнүү наада. Ити 47мм сөнүүнү сородох нам мыйгар прадхатимытган эбинэр кыаллыа суогуу сөн итин тайгана илэр сааһы кураһи буолуо дэри билгэлэһин баара дьхкениһин үөскөтөр.

Игн эрдэхибхтэринэн суотхатнаха, муус устар ыйга хаары-ариады искуссалнайдык түлэрингэ үлдээгэхинтэнэ эрэ иһэр саас ууну көрөр ынахтаныхахыт. 1970 сэл муус устар ыйга

уолсай билимтэ 64, ити динтээгэ намһах 1,7, бааллаах билимтэ 12 мм сөнүү түсүтэ, ити нуорманы 5,2 төгүл аһарбыта (нуорма 8 мм). 1970 сылтан бэртэх муус устар ый үһүс декадатын орто билимтэрини 5,5-1,8 бааллаах, 1974 сыл от ыйын үһүс декадатыгар 5,8-1,4 бааллаах билимтэн 28 мм сөнүү түсүтэ. Билимтэн төһө ардах-хаар түһүүтэ уолсай билимтэрияттан намһах билимтэ төһөтө баһаарар. Ити аһалбыт сымпаралартан көрдөхкө, муус устар ыйга 30-ий мм сөнүү түһүүн сөнүтөх билимтэ баар. Муус устар ыйга 30 мм

аггүйгээронт мэм айыгар
нуорманы таймнан 25 мм
сөнгүүнү ардахтатымнан
эбнү түхэрнэхтарин сөл

П. АРЖАКОВ.
хоту көһөрүллүү
кытгымылаада, II груп-
падаах илбэлит.

INTRODUCTION 15M46 CV69 MVB

Ингтарин түмэн сүбэ мун-
ных амтылынаа. Онго бэ-
чэтн, полиграфическай бо-
родуусууһаа, хайматтар
редакциһарын сырдат-
улатарын «Пилс Эгэр» ЭК
салалаттын митар аһаа-
ларын кытта сибээстиир со-
рук турдн.

«Наша Энхэр» ЭСЗ-д
хилтийн соруутара улаха-
тар. Ону одохко килдэри-
гэ бээгт үлэбтээрэ кил-
дэрсэр килдэртара кыра-
суох. Бу да гүмүүгэ ол ту-
ла анж кэвэстин буолал-
түмүгэр дьаһалта уонна ре-

Дизайнлар редакторларын, типографиялар директорларын кытта биргә үзгәрткән дуогабарыгар илин баттанма Ризак үзгәрткән бу үзгәрткән полиграфия, бәхәт сайламыгар ӘСЗ салнын шарафтан күүс-кәм, ширәк буолар кәскил-лүк.

Мушных кыттылзакхара
Уус-Аллах удууһугар «Ген
Эгер» ЭКЗ-нан үбүлэнэп
үлэнир хаһайыстыбалар,
предпринимелар үлэтирнэ
кытта биллестилэр.

«СО» корр.

«Быйан» хортупшуйа

Тогтат Чамчигавар Д. П. Афинысъяр башһий хайнаа
Бусгайбэлж тэринэй байл икис сийл голландский
хортуолһуу чамһан дьарыгтанал халд. Холобур,
эсһий сайл хортуолһуу ит «уордун 10 тектарга
ийл, тектар ахитан ортогунан 210-нуу центнер үү-
ийнүу хонуйбуа. Башһий өсө илэрэ» сэт «Пана
Бизер» экономическая сайлм зонатытан үбүдэви бу
голландский хортуолһуу сизмэтиг ыдан шһыммта. От-
тод икис сийлгэр бэйтн сизмэ хортуолһуунаа,

Тогалдаскан саям хөргүүлснүү олордуу үүснэ. Тэгс-
хөргүүлэх айт. Сүүн уратыг днэн үүнүүн көмүү-
түгэр сугар. Маныха аналалх култиватор тулгуу-
лалалх. Ону саямга мараханнэн аналалалх. Ол
олуугар. Данил Егорович маных култиватори көрө
баран, бйэтэ агарорго сорумут. Ыгын Күөлгэ «Агро-
техника» базатыг Нон Павлов днэн олохтоох миндыр
үү, киини, рационализатори кыта итшнх култива-
тори олордугар. Ол МТЗ трактори олордуулар,
фас-агробани байхатарыни буору көбүгэр уонна үү-
нүүн бүтүнүүн көмө кэбнэр тарил буолбут. Үчү-
тэбэ илэ, сымс оу илэн сымбан, хэттэн үүмэт
нэсөө.

Дания Егорович коллективтар төрдүсү буулан үл-
элдилээр. Ыдыларынын сайын 200 тонна хортупуллук хө-
мүсүннөр, 100 тоннатын батырбатыр, 50 тоннатын бы-
кылы сүл үлүштүгү сүмүрүз аялган бадыбаалдылабыт-
тар. Башындарын тагытар 160 тонна кыямталаах ово-
шхоронилышны туттубуттар. Аны баанынлай байлөтө ик-
ке этереттүк озорор алыган туттан бүтөрөз.

Бу аюулус хайааиймтыба ити курдук даяллан, голландский хөртүүспуйу үүнээрнэг өсөө кызгннх идсеп баралах, бидланидах. Ол эрэ буолбатах. Хайааиймтыба бастама ситийинитннн кынаттанан, хөртүүспуйу бу есма суурдун олордон республикада киинтнн үрдүк үүнүүнү илэр кыах баарын дакаастыр. Аппе билигин эмне «Иднн Экспр» ЭСЗ-тан бу хөртүүспуйтан хатаран чыпсн онорор оборудованине атыылахан, кыһыннн онон дьариктанар бидланинахтар. Кырдыма да, бэйэ үүннэрбит хөртүүспуйуттан чыпсн онорон атыылаатарына, барыстаах да, тубаллах да буолара чюддай.

«Нийн Энэр» зона даяалтата явхимж хэсгнэлээ даяаллары, снл, сонл сарлалыннхны өбүүр. Ол бнр холбура—бу «Внлнл» хлзлалыннл мнлнл днлнл.

Н. СЕМЕНОВ.

«Илэн Энхэр» ЭСЗ гурвингүүр специалида.

Бэйэ кинигэ буолбута

Апта сымаларыта Бахсы бөлүөлүк пенсионерларынгар, дэсэдыгар Светлана Ира-ниеванын апакаан тын бирээмингэр тигэрэргэ уааһы кылдыта. Кырыы кыһалара, хас бирдипбэ-учаастаах кээлини дини са-патын түбүрбэтэр, үлэти-сигытынан барбаты. Күл-гас дэм иһигэр биргэ үлэ-лиир табыарыстарын, төрө-пүтүр «кытабылларын» ил-бита. Диринг биллэтинэн, буоллар, туһанынах үлэтин-эйбэс мыйыгынан-сигы-тынан дьонго сөбүлөһүтэ. Сыл булаат, олохтоох түс-бэс мыйлар уолларыгар Фе-дот Пестряковка көргөн тахса үлэбүтү. Эдэр мыйлар дьы-уот туттан, сүбүрүс кинигэ, олохтоо-руулуунан Толоон бөлүөлү-түн биир дьонун мыйлары-нан буолбута.

Хомойуох иһин, көргөс-көрөхөн мыйыга илэран, Света атын үлэс барарга күүсүлүбүтэ. Ойон олохтоох пенсионерларга олохтоох-тэ Дьонун-уотун, көргө-сөн, олохтоох көрө-көрө

Толоон бөлүөлүгүн пенсионердара, инди-литтэ, агардас ий-лэра.

КҮРЭХТЭНИНГЭ ҮНГҮРЭБЫТ!

Кулун тутар 2-3 күнүгүгэр Хайахсыт кыһаларыт курухтанын республика үлүн дистанцияда сүүрүүтэ, хайынарса элбэх түгүлүдэх чемпионна, Саха Республикатын физкультурада уонна спортка үтүөлээх үлэһитэ, Россия үөрэтириитин туйгуна Афанасий Петрович ИЛЛАРИОНОВ 50 сааһыгар аналлаах.

Кулун тутар 2 күнүгэр—5 км сүүрүү. Кытаалар: 39-таргытар дьэри саастаах эр дьон, дьахталлар, 40—49 саастаах эр дьон, дьахталлар, 50-ыттан ас саастаах эр дьон, дьахталлар.

Кулун тутар 3 күнүгэр—хайынарса курухтанын 10 км—39-таргытар дьэри саастаах эр дьон, 5 км сиргэ классическай ньыманан. Кытаалар: 40—49 саастаах эр дьон, дьахталлар, 50-ыттан ас саастаах эр дьон, дьахталлар.

Курухтанын тэрийээччилэр: Хайахсыт кыһаларыт дьахталлара, Мөтө-Хыгалаас улуусун физкультурада уонна спортка комитетта, Харитаабы спорттивнай лицей.

Кыттыан бадалахтар маанык телефоннарса сибээс-тэриитигэр: 21-556, 26-624.

Мисэстэргэр хонсоччулар сууккада 50 тыһ. солк. тө-лүүтү.

Хайахсыт кыһаларыт дьахталлара.

Эбэрдэлиибит!

Күндү адабытын, эбэбитин, Килэпкэ бөлүөлүгүн олохтообун, хоту көһөрүлүү кыттылаарын, эргин ветеранын, урукку «Чурапчы» бөлүк хас да түгүлүдэх чемпион-суопларын ПОТАПОВ Николай Васильевич 65 сааһын туолбуккунан ис сүрэхиниттэн эбэрдэли-бит.

Апта оҕону улаатынгарын, интэн, барыларын үрөх-төнүк, үлэһит дьон оҕортообуккар, билгин дьарын сиэнэртин көрө-истөн, сүбэ-амаһ, тирээк-көмөһ иһин барда махтаалынан тирээбит.

Кыраарга барымзакка, билгини кытта үөр-көтө сыйлаарга, уһундук дьоллоохтук-соргулаахтык оло-ртор барыабыт.

Оҕолорун, сиэнэртин.

х х х

Хоптоҕо кыһаларыт олохтообун, хоту көһөрүлүү кыттылаарын күндү убайытын ПОСЕЛЬСКИЙ Егор Ильич 70 сааһын туолбуккунан истигиник эбэрдэли-бит. Барыабыт кытаанах доруобуйаны, уһун үйэни.

Чурапчытан Посельскийлар, Тимофеевтар, Павловтар.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 676700, с. Чурапчы, ул. Карла Маркса, 26 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 81-332, отделы — 21-288, общий — 81-505.

ЗАКАЗ № 24.

Кини өркөн өйүнэн айыл-дыбыт, айылдаа суох ла-зернай сардаҕа 1960-с сыл-лартан норуот хаһаайысты-батын араас салааларыгар туттуллар буолбута. Ол кур-дук, улахан кыһаах ла-зерини араас металлара, ыраахтан ураты төһөй кээ-нээдэһиннэри (ый нуу-ругар 4 м тийэ) оҕорууга, сибээс системаларыгар, о. д. а. туһанылаллар.

1960 сылаахха лазернай генераторы медицинага аан-манын туттуохтан ыла ки-ни элбэхтик тунсарыллы, сааһа көрүүтэ—полупровод-никовый айналы, араас ма-рыяларын эмтээһингэ кээ-ник туһаныллар буолла. Кэ-лин сылаарга медицина араас уобаластарыгар бил-лэр ситиһилэр үтүс өртү-лэри лазернай сардаҕаны кытта сибээстээхтэр. Үтүс сыйдылаах дойдулар меди-цинага научнай-чинчийэр кинилэр: XXI үйэ маннай-ты агары—бу кыра энер-гиялаах лазерлар медицина-лара буолуова дини сибар-дыллар.

Билгити физиотерапевти-кытыгар 1992 сылтан «Пла-зма-M-1» дини гелий-неоно-вай (кыһаа) стационарнай (хаһсаабат) уонна «Коло-кольчик» дини полупровод-никовый (инфракрасный) портативнай (дьоһус, ханна

ДОРУОБУУА МУННУГА

ЛАЗЕР—АБЫРАЛЛААХ САРДАҢА

баҕарар идэе сымаллар) баҕарар идэе сымаллар) аппараттарынан эмтэни кээ-либит.

Бу аппарат ордуу, тиге, ааһа иһин, кулгаах, мурун, күүмэй, сүбүрүс мыйылары-гар, остеохондрозка, ный-бэ мыйыларыгар, улаһуу-га, буһууга, кыра иригэлээх баастарга туһаныл-лаллар эбит. Сылга ортоту-нан 150-200 кинин эмтээ-тибит. Эмтэниитигэр бил-лиһилэр, туһааллар.

Сорху дьон лазерини эмтээһин ситэ үөрэттээ иһигин, кутталлаарын туһу-нан азыттары итэргэ са-ттылар. Үтүс научнай-чи-чийэр институттарга, ула-хан клиникаларга үөрэтэн, элбэх мыйылаах боруоба-дан, ханнык мыйыларга, ханнык параметрларынан туттары, ханнык мыйылар-га эбэтэр мыйылаах ту-тубаты, бу ньыма ордуу-тан быһаардылар, быһаччы эмтээһингэ методика быһымытынан бигэрдалар. Ол курдук, лазер энергиятын кини организмгар сөп тү-бэтэр ына чуолкайдык до-залылар, олус кыра объ-ектунан тыктарар, сардаҕаны аһарар хаһаалынан хайдах баҕарар кытаахха сии. Уон-

на биир параметрдаа «э-кзитик сэлаллар кыһаах-тарынан уһулуучу ордуу-тара кинини үрдүк көдүүс-тээх уонна куттала суох сиргөллөр. Төһө баҕарар кыһаалаах оҕорор кыах баар буолан, врачтар биир өртүнөн «идеальнай быһа-р» отор сканьпелки», оттон өтүнөн улахан кө-дүүстээх физиотерапевти-ческий ерелствонн илбят-тара.

Ойон врач аһыыр түбэл-тэттигэр туох да сардаҕа суох физиотерапевтической оглолениега кээли эмтээһи-кэ. Эмтэни куттала дини—процедура кэмигэр сарда-ҕаны таһаараччыны утары көрүлүү суохтааһар.

Уонсайынан, лазерини эмтээһин кини организмни улаханник хоһоруускалаа-бат, үкүстэр атын физиоте-рапевтической процедурала-ры кытта дьүүрэллэр. Би-лигини маннитнай хоһуу уон-на лазернай сардаҕа тиги-нэл биир аппаратынан дьа-лар тына магнитно-лазернай аппараттары оҕороллор. Эмтэри кытта үчүгүйдик дьүүрэллэр уонна кинилэр дьаһымыларын күүһүрлэр. Процедураны бигэрэргэ та-

быһастаарынан, сымалдаа дьаһымыларын ордуу кы-ра оҕолорго туһаанарга үчү-гү. Кини сүүрү дьаһымы-нан кини мыйыны утары охсуһар кыаһын үрдэтин буоллар.

Эмтээр лазер ханнык ма-рыяларын эмтиринэн түс-түһүнэн аппараттар оҕо-һуулаалар (хирургическай, тискологическай, стомато-логическай, о. д. а.). Ол аата, биир аппарат хас да түс-түһүнэн насалданаах хаһааллар. Ойон 1-2 ла-зернай, аппараттааххын да мыйыны барытын эмтээр кыахтааххын дини кыаллы-бат. Итин таһынан билиги отделениебытыгар масса-жаһ, интэни эмтээһин эмэс көрүлэр.

Бу ньыманын хайа бара-рар мыйыны көрөхтөн сыйы илбят курдук эм-тихтээхтэр дини өйлөбүс суох буолуохтаах. Ыларып билиһиннэтэ, кини характе-ра, төһө күүскэ илбита, ма-рылаах туруга, атын мыйы-лара учуоттаммахтаах. Ити-ни специалист-врач быһаа-рыахтаах. Кини эмтэниһин көдүлээччи, тэрийээччи буо-лар.

А. ПЕРМЯКОВ,
физио-рефлексотера-певт врач.

КУЛУН ТУТАРДААБЫ ӨНДӨБҮНҮҮК ДААТАЛАР

1. — Россия културатын (1846—1900) төрөөбүтэ 150 үтүөлээх үлэһитэ, кыраайы

үөрэтээччи К. Д. Уткин (1936) 60 сааһа.

— Россия уонна Саха си-рин оҕуолаларын үтүөлээх ууһута Н. Е. Самсонова (1901—1981) төрөөбүтэ 95 сыла.

4 — композитор, Саха си-рин народнай артыһа уонна Саха сиригэр искусствотын үтүөлээх деятелэ Г. И. Ли-тинский (1901—1985) төрөө-бүтэ 95 сыла.

6 — Саха сиригэр үтүөлээх артыһа, П. А. Ойуунускай аатынан Государственный бириэмийэ лауреата А. А. Попов (1946—1993) төрөө-бүтэ 50 сыла.

7 — Саха сиригэр чинчи-йээччи В. Ф. Трошанский (1926—1976) төрөөбүтэ 70 сыла.

8 — Дьахталлар дини до-дугаары күнүгэр (сыйыа-дан күн).

12 — Саха сиригэр үтүө-лээх артыһа, П. А. Ойууну-скай аатынан Государствен-най бириэмийэ лауреата Г. С. Баншев (1946) 50 са-һа.

23 — Саха сиригэр үтүө-лээх артыһа Н. И. Находкин (1926—1976) төрөөбүтэ 70 сыла.

24 — норуот маастара А. Г. Николаева (1926) 70 сааһа.

Кулун тутар 25—муус у-стар 3 күнүгүгэр Саха си-рин комсомолун 1 губерния-таары конференцията мы-тыллыта. Саха сиригэр

АТЫЛЫМЫСЫТ

Кэрэ-билиэ бырааһынньыктарга, үбүлүүдүргэ, сым-балайбаларга, Дьахтар күнүгэр аһан тыһынаах сибэк-кыһы.

150х180 6500 мм кээмийдээх дьыа буруус мыйын уон-на 10 кубометр араас кээмийдээх хаптаһыны.

Аадырыспыт: Чурапчы сэт. Эрилик Эристин пер. 1 №-рз. Тел. 21-808.

х х х

Мас арымтаны, Быттылаахты—17 тыһ. солк.
«Маскарад», «Десертная», «Яблоко» карамеллары.
Киплэтэ—22 тыһ. солк.

Индийскэй чэйи. Пачката—2 тыһ. солк.
Эр кини гарнитурдарын. Пачката—90 тыһ. солк.

«Саф-момент» доруоһуну. Пачката—4 тыһ. солк.
«Беломорканал» бөлүкүрөөкүн. Пачката—1500 солк.

Тел. 21-932.

комсомол тэрилиннэ 75 сыла.

27 — Саха сиригэр үтүө-лээх артыһа Г. Г. Игнатьев (1916) 80 сааһа.

— Россия уонна Саха си-

рин үтүөлээх агроном А. Д. Корниенко (1911) 85 сааһа.

30 — Социалистическай Үлэ Геройа Н. Т. Власов (1916) 80 сааһа.

СНА.

Хоптоҕо кыһаларыт олохтообун

САРГЫДАЕВ Аркадий Романович

эдэр сааһыгар марахтан мыйыттан өлбүтүнүн дини кутурбанын тирээлээр.

—Быраатыгар Саргыдаев Анатолий Романович Чурапчы сэлэнигэ дьаһалтаны коллек-тива.

—Эмэ кинигэ Чурапчы сэлэнигэ иһинээ-ри уһуулааннар коллективтара.

—Кинигэ табыарыстара А. А. Захаров, Т. Л. Тарасов, Н. Н. Хомяков, Г. Г. Попов, М. И. Мо-хачевский, А. П. Романов, А. И. Федотов, Е. В. Пулов, В. П. Герасимов уо. д. а.

—Кийитигэр бэйэлэрин үлэһиттигэр Светла-на Михайловна уонна быраатыгар Анатолий Ро-манович Саргыдаевтар Чурапчы сэлэнигэ ти-нээри «Кэскил» уһуулаан коллектива, профкома.

—Төрөппүттэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, чу-гас аймахтарыгар Чурапчыттан, Дьолуускайтан Софроновтар, Майбаттан Ивановтар, Тааттаттан Винокуровтар.

Болутур кыһаларыт олохтообун, тыыл, үлэ вете-рана, ийбэһи, эбэбит

КУЗЬМИНА Федора Степановна

уһун марахтан мыйыттан өлбүтүн, дьарыгыт ку-рутуулаан туран, аймахтарыгар, табыарыстарыгар, билэр дьонугар ийитиннэрбит.

Оҕолоро, кийиттэрэ, күтүөттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Кутурбанын тирээлээр:

—Кыһыгар суһал көмө фельдшерэ Готовцева Мария Николаевна улуустары доруобуйа ха-рыстабыл ууруулаһа, кини балыһа коллек-тива, профкома.

Автор суругар өтөллөр саһа редакция позициятыгар мыйы сөп түбэһэр буолбата. Суруйа мыйылар тахчылар кыраахтаахтарыгар сө-пөтүнүн автор түс бөлөһү сүгөр.

Чурапчинская улусная типография Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».

Тираж 3340.